

MAGYARÖRMÉNY TUDÁSTÁR

Jelen dokumentumot a Magyarörmény Tudástár ingyenes digitális könyvtárból töltötték le. A pontos felhasználási jogokat kérjük nézze meg a honlapon!

www.MagyarormenyTudastar.hu

FÖSVÉNY ERSZÉNYE

XIX. század vége

A fösvény erszények a viktoriánus Angliában váltak közkedvelté és terjedtek el a világban – többek között Örményországban is –, mint pénz és apró tárgyak tárolására szolgáló eszköz. Eredetileg „hosszú erszénynek” vagy „úriember erszénynek” nevezték, de hamarosan ráragadt a „fösvény” név, utalva a nagyon szűkös felső nyílására, amin keresztül nehézkes volt pénzt kivenni. Örményországban férfiak és nők is hordták, övükbe bújtatva. A képen szereplő erszény csavart eljárással készült, ami feltehetőleg még a kötés kialakulása előtről származó módszer. A csavart eljárásnál a függőleges szálakat különböző irányokban és mintákban egymással összezsavargatják és keresztzálakkal rögzítik, aminek eredményeképpen egy rugalmasan tágítható, alakját megtartó forma hozható létre.

EVANGÉLIUMOS KÖNYV

XIX. század eleje

Az evangéliumos könyveket, csakúgy mint minden vallásos tárgyat, kiemelt tisztelettel és áhitattal óvták, generációkon keresztül öröklődtek apáról fiúra. Díszes fém borítást kaptak, ami nemcsak értékét volt hivatott mutatni, hanem védte is a sokat forgatott tárgyakat, tartósabbá tette a könyv kötését. A képen látható könyv borítóján Madonnát láthatjuk a Kisdeddel az előlapon, a hátsó borítón pedig a Mennybemenetel látható.

ERSZÉNY

1890-es évek vége

Csipke és horgolt erszény. Kifejezetten nyugat-európai piacra gyártva, Edward-korabeli angol ízlésnek megfelelő stílusban készítve örmény menekültek és túlélők által. 1894-6 között 200,000-300,000 örmény halt meg a Hamidi Mészárlások során. Amerikai misszionáriusok és orvosok próbáltak segíteni a túlélőknek és az elhunytak családjainak. Egy sikeres és hosszútávon is segítő módszer volt kézműves műhelyeket alapítani, ahol az ügyes kezű nők és gyerekek különböző tárgyakat (csipkés, horgolt, hímzett tárgyakat) készíthettek külföldi (amerikai és európai) piacra.

HÍMZETT TERÍTŐ

XIX. század vége

Geometrikus, középpontos szimmetriájú Marash hímzés. Síkszövött, sötétkék pamut alapon. A Malatiából származó hímzéseken, csakúgy, mint a képen látható terítőnél is, a hímzés szinte a teljes felületet befedi.

A központi minta az örmény „Örökkévaló körforgás” minta, amely a VIII. század környékén vált elterjedt motívummá, az örök életet jelentette és máig a kitartás és erő jelképe.

BRONZ ÍJÁSZ ÖV

i.e. 900-640 körül

Ezt a díszes széles bronz urartui derékövet inkább védekezésből hordta íjász tulajdonosa, mivel az íjászoknak szabadon kellett tartaniuk mindkét kezüket és emiatt nem hordhattak vértet vagy pajzsot. A részletesen kidolgozott mintázat szent állatokat és lényeket ábrázol, palmetták és égitesteket jelképező rozetták között. A mintázatnak bátorságot kellett adni a csatában és védte viselőjét az ártó szándéktól.

JOGHURTOS EDÉNY

1906

A joghurt az örmény konyhaművészet egyik fontos alapanyaga, ezért szokásos, hogy egy kifejezetten joghurt tárolására szánt edényben tartsák. A joghurtot háznál készítették gyakran és kisebb adagokban, hogy mindig friss legyen. Az edény oldalán az örmény felirat így szól „Ovsanna Fairishesan, 1906”, és valószínűleg azért a ház asszonyának a neve szerepel rajta, mert hozományként hozhatta a házhoz.

RELIKVIATARTÓ

Ilyen tárolókban tartották a különböző szentek és mártírok csontdarabkait, haját vagy egyéb olyan tárgyakat, amelyeknek szentséget és erőt tulajdonítottak. Mivel Örményország az első ország, amely államvallássá tette a kereszténységet, nem csoda, hogy nagyon sok relikviatartó készült és maradt fenn. Egy tartóban általában egyetlen személy testének egy vagy esetleg néhány darabkája volt elhelyezve, ezért különleges a képen látható ereklyetartó, amelyben számos személytől származó apró töredék lett elhelyezve, mindegyik még apróbb felirattal ellátva.

RÉZ TÁLCA

XVIII. század első fele

A tálcán látható vésések Krisztust és a 12 apostolt jelenítik meg, hasonló stílusban, mint a kódex miniatúrákon. A tálcát egy Elija nevű szerzetes tervezte és készítette, majd az elkészült tálcát odaadományozta Ghoukas I Atchabahian Örmény Katholikosznak. A versbe szedett feliratot gyönyörűen vésett betűkkel vésték rá. Az ábrázolt jelenetben Jézus előtt bárány látható egy tálon, utalva Krisztus áldozatára, mint „Isten báránya”. A tálcát nagy nehézségek árán mentették meg a Genocídium során, amikor Yervant Der Garabedian a hátára kötözte (a tálca súlya 36kg) és úgy kelt át a Torosz-hegységen és ment egészen Libanonig, majd onnan New Yorkig szállították.

SAGHAVARD (Liturgikus korona)

1751

Ezt a fajta fejedőt az örmény egyházi személy a Keleti Ortodox Egyházban tartott Badarak (isteni liturgia) során viseli. A képen látható fejedő sötétkék bársonyból készült, arany mintákkal sűrűn hímzett és két arany koronás pánt fut körbe rajta. Az aranyzállal ráhímzett felirat szerint Surb Stephanos (Szent István) temploma számára készítették 1751-ben.

DÍSZES TOJÁSOK

XVIII. század

Tojás formájú díszek, amelyek a templomi lámpások fölött lógtak a láncba építve. Céljuk valószínűleg az volt, hogy megakadályozzák, hogy az egerek megdézsmálják a lámpás olaját (a csúszós gömbön nem tudtak átmászni, lecsúsztak róla). Általában zöld és sárga színezetűek és legtöbbször hat szárnyú angyalokat (szefok) festettek rájuk. A képeken szereplő tojások Kütahyában készültek.

FÜSTÖLŐ TARTÓ

XVIII. század

Két félgömbből álló talpas porcelán füstölőtartó, amely ezüst peremmel és fogantyúval készült, rácsos kialakítású boltozattal, amelyen keresztül az illatos füst szabadon távozhat. Kék színű virágos mintás mázzal díszítették.

FÉM POHÁR

XIX. század

Arany bevonatokkal gazdagított ezüst pohár. Virágos motívumokkal sűrűn átszővött vésett mintázata van. X. századi arab felirat olvasható rajta.

ÁLDOZATI TÁL (Kavat)

XIX. század

Díszes ezüst tálka, amelyet keresztelőkön és más rítusok során használtak. Domborművekkel gazdagon díszített. A külső oldalon szeráfokat (hat szárnyú angyalok) és szőlőfürtöket láthatunk, belül az alja pedig Isten Bárányát jeleníti meg. Az ilyen szépséges kidolgozottságú, drága eszközöket a templomban tartották elzárva, és ha más helyszínre utazott a pap, egy olcsóbb, egyszerűbb tálat vitt magával, tartva a nem keresztény útonállóktól.

TALPAS ÜVEG

XIX. század vége

Mázás cserép üveg török műhelyből. Az Ottomán Birodalom végével a török cserépművesség is leáldozóban volt, egyre inkább sorozatgyártásban készítették a használati eszközöket, a művészi érték és esztétika már csak másodrangú szempont lett. Bevett szokás volt, hogy a terméket csak félig készítették el, a minta közepén üresen hagytak egy területet, amit akkor fejeztek be, amikor a vevő kiválasztotta a neki tetszetős szöveget, és azt ráírva égették ki a mázat. Így történhetett a képen látható üvegnél is, és bár a felirat örmény betűket használ, az értelme török („1896, Tiran Effendi Gumush Guerdan”).

FÉM KULACS

XIX. század

A kulacs oldalán egy igencsak kedvelt európai motívum látható, Sárkányölő Szent Gergely. A sárkányt legyőző harcos témáját keletről hozták vissza magukkal a keresztes lovagok Európába. Az örmény folklórban a mitologikus sárkány már jelen volt korábban is (Vishap), ezért ragadhatta meg oly erősen az örmény emberek képzeletét Szent Gergely története, és ezért találkozhatunk alakjával számos vallási és világi tárgyon.

TÁLKA

XVIII. század

Mázás kerámia edény. A belső oldalon két koncentrikus kék szalag fog közbe virágmintákat. A mintázat két kék árnyalatot valamint sárga és piros színt használ. A külső oldalon öt kör felosztásban erősen stilizált virág motívumot látunk domborított rácsozatos háttéren, a körök felső és alsó pereménél ugyanolyan virágmotívumokkal, mint a belső oldalon. Eredete nem ismert, de lehetséges, hogy Isnikből származik.

FŐZŐEDÉNY

i.e. VII. század

Terrakotta edény Urartuból, geometrikus mintákkal borítva, kiváló állapotban. Az urartui fazekasok szakértelme és az általuk készített tárgyak jellegzetes mintavilága keresetté tette ezeket az edényeket a korabeli piacokon.

GARABED EVANGÉLIUMOS KÖNYV

1207

Ezt az evangéliumos könyvet Kilíkiában készítették és 250 kecskebőr oldalát bőr kötésű fa borítók tartják össze. A szövegeket két oszlopba rendezve írták a lapokra, fekete tintával, és piros tintával emelték ki a kezdő sorokat, valamint díszítették a margókat. A művészi megjelenés darabosságára, valamint a könyv nagy mérete is jellemző a korai kilíki stílusra. A könyvet 1207-ben készítették a Szent Garabed monostorban, és 11 év alatt fejezték be (a másoló feljegyezte a margóra, hogy megvakult másolás közben).

A könyv egy Vartan nevű paphoz került, aki elvitte szülőfalujába, Tomarzába, ahol 700 éven keresztül őrizték (a belső oldalakon felírták a papok neveit, ahol összesen 35 generáció lett megnevezve), és tartotta szentnek egyaránt az örmény és a török lakosság. Bármilyen gond támadt, beteg lett valaki, vagy szerencse kellett egy veszélyes utazásnál, a könyvhöz fordultak segítségért.

FLABELLUM (Kshots)

XVIII. század

Bronz flabellum (kerek fém legyező), amelyet misék alatt használtak. Eredeti célja a legyek kehelytől való távoltartása volt, de a későbbiekben egyéb célokat is szolgált. A felületén látható szeráf (hat szárnyú angyal) kedvelt témája volt az örmény egyházi tárgyaknak. A fogantyún olvasható felirat szerint 1756-ban készült Szent Hagop temploma számára.

KÉS

1806

Egyélű kés, amelynek ezüst hüvelye gazdagon lett borítva domborított motívumokkal és egy örmény felirattal, amely szövege „Sarkis fia, Ohan részére készült 1827-ben”. A felirat tükörírásban került a hüvelyre, ami arra utal, hogy a készítője írástudatlan volt és a papírt rossz oldalról nézve másolta fel a vonásokat. A kés edzett acél, csont markolattal (valószínűleg narvál vagy rozsmár agyar).